

УДК 340.12.001

ББК 67.0

М 34

Відповідальні за випуск:

О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. – 460 с.
ISBN 978-617-7256-29-7

М 34

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 222П, Харків, 61024, України.

УДК 340.12.001

ББК 67.0

**© Асоціація випускників
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого**

ISBN 978-617-7256-29-7

формуванню та становленню особи, дає можливість людині усвідомити свою корисність як власне для себе, так і для своїх близьких, суспільства, укріплює свідомість та почуття відповідальності за доручену справу. У праці формується особистість людини, зокрема такі її якості, як колективізм, дисциплінованість, повага до себе та інших; 2) ресоціалізаційною метою – праця покликана полегшити реінтеграцію засуджених після звільнення на ринку робочої сили; 3) економічною метою – засуджені завдяки праці можуть поліпшити своє матеріальне становище в період відбування покарання, а також надати фінансову допомогу своїм близьким та рідним. Кошти, зароблені в місцях позбавлення волі, стануть доброю підмогою у перші дні чи місяці після виходу на свободу; 4) «нормалізаційною» метою – зайняті працею засуджені мають менше часу на вчинення неправомірних дій, а це забезпечує правопорядок в установах виконання покарань [1, с. 152].

Серед сучасних принципів залучення до праці в УВП виокремлюють: підпорядкування виробничої діяльності установ виконання покарань реалізації одного з основних завдань – виправлення засуджених; обов'язковість праці поряд з виключенням примусової праці; поєднання праці з професійним навчанням, належна оплата (відшкодування) праці; створення умов для праці відповідно до прийнятих на свободі; впровадження такої тривалості часу, що не є надмірною, та залишення часу на інші заняття [2].

На даний час серйозними проблемами залишаються недостатній рівень працевлаштування засуджених, низька виробнича кваліфікація спецконтингенту, моральна і фізична застарілість обладнання, обмежена кількість нових технологій, відволікання виробничих коштів на забезпечення потреб бюджетного сектору установ, пов'язане з недостатнім бюджетним фінансуванням системи, відсутність на підприємствах системи спеціалізованих професійно-технічних закладів для професійної підготовки засуджених.

Отже, праця – це важливий елемент соціального життя будь-якої людини, якщо людина не працює, вона не розвивається соціально, морально, духовно. Праця засуджених виконує функцію запобіжника проти деградації особистості, яка ймовірна в УВП. Вона є важливим засобом у ресоціалізації особи за умови прагнення і набуття перспектив на майбутнє у свідомості засуджених, самоствердження через працю. А тому заохочення до праці, створення умов для неї, встановлення меж, які б унеможливили зловживанням своїм правом – основні завдання, які постають нині як на законодавчому рівні, так і на рівні практичної реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубнова Т. В. Особливості забезпечення конституційного права на працю засуджених до позбавлення волі та засуджених довічно / Т. В. Дубнова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. - 2014. - Вип. 27. - С. - 151

2. Яцишин М. М. Місце і роль праці засуджених у процесі виконання кримінальних покарань (історико - правовий аспект) \\ М. М. Яцишин : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2046/1/aspekt.pdf>

Сохікян Анна Суренівна

*здобувач кафедри кримінального права № 1,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

ПРАВОВА ПРИРОДА РІШЕНЬ ЄСПЛ В НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Як відомо, Україна стала членом Ради Європи з 09.11.1995 року, а Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод була ратифікована державою в 1997 році. Відповідно до положень ст. 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних

свобод, Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами. Тобто, держава, яка ратифікувала Конвенцію, повинна виконувати остаточне рішення Європейського Суду з прав людини. Контрольну функцію за належним виконанням рішень ЄСПЛ виконує Комітет Міністрів Ради Європи.

Відповідно до ст.17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Виходячи суто із законодавчого визначення можна зробити висновок, що оскільки ЄСПЛ є джерелом всього національного права, то звісно і кримінальне право не є винятком.

Зазначимо, що хоча Європейський суд в своїй діяльності і керується концепцією «ліберального тлумачення», проте його рішення на практиці іманентно містять в собі нормотворчі елементи (Guzzardi v. Italy, application no. 7367/76, 06.11.1980). Таким чином, Суд практично доповнює Конвенцію новими нормами. Тобто Конвенція в нашому праворозумінні є стійким каркасом, який обволікають рішення ЄСПЛ, що поступово крок за кроком становляться частиною самої Конвенції.

В такому випадку постає питання про те, якою є правова природа рішень ЄСПЛ? Для вирішення цього питання вчені пропонують розглядати їх як: 1) судові прецеденти (Ю.Б. Хім'як, В.К. Грищук, В.А. Туманов), 2) прецеденти тлумачення (В.П. Кононенко). О.О. Сорока, розглядаючи практику ЄСПЛ, вважає що остання носить прецедентний характер у дещо модифікованому вигляді: з одного боку обмежене рамками ЄКПЛ, а з іншого – широкі повноваження суддівського розсуду; 3) правотлумачні або правоконкретизаційні прецеденти (І.М. Ільченко).

На нашу думку не досить доцільно, виокремлювати судові прецеденти. Виходячи із доктрини, судові прецеденти слід класифікувати за юридичною силою на обов'язкові (binding precedent) та переконливі (persuasive precedent), за змістом – на креативні прецеденти (original precedent) на прецеденти тлумачення (declaratory precedent).

Таким чином, судовий прецедент та прецедент тлумачення співвідносяться як більш широке поняття та вузьке, а отже прецедент тлумачення є різновидом судового прецеденту.

Зауважимо, що за своєю побудовою рішення ЄСПЛ складаються з ratio decidendi і obiter dictum. Ratio decidendi є нормою прецедентного права. А зауваження суду, зроблені ним з питань, які безпосередньо не входять до предмета судового рішення мають назву obiter dictum. Характерною відмінністю між цими двома складовими рішення є те, що obiter dictum не формулює певний принцип права й не обґрунтовує рішення суду.

У структурі судового рішення правові позиції Європейського суду становлять собою ratio decidendi, яке носить характер прецедентного через те, що в ньому міститься чітко виражене ставлення ЄСПЛ до певних правових питань, відповідь на які надана змістом конкретних положень Європейської Конвенції. Отже, щоразу, коли ЄСПЛ буде формувати правову позицію з певних питань, джерелом таких правових позицій будуть виступати рішення ЄСПЛ – прецеденти.

Враховуючи унікальну природу рішень ЄСПЛ, ми вважаємо, що останні більш наближені до прецедентів тлумачення, оскільки стримуючим механізмом в даному випадку є ч.1 ст.32 ЄКПЛ, положення якої не дозволяють однозначно говорити про можливість ЄКПЛ створювати нові норми.

В контексті кримінального права зазначене набуває значення, оскільки визначені нами рішення-прецеденти можуть підштовхувати законодавця до декодифікації кримінального законодавства у зв'язку із необхідністю використання прецедентного права у кримінальному судочинстві.

Аналізуючи значення теоретичного матеріалу відносно правової природи рішень ЄСПЛ зазначимо, рішення ЄСПЛ не є абстрактним мертвим джерелом права. Зазначене підтверджується широким використанням їх у судовій практиці та статистичними даними. Так, станом на 2014-2015р. кількість звернень громадян України до суду складає 14250 скарг з 66150, отриманих судом загалом, тобто 21,5%. Це свідчить про те, що громадяни

України все ширше використовують норми, встановлені ЄКПЛ для захисту своїх прав. Тим самим розширюється кількість рішень ЄСПЛ, які стають прецедентом, обов'язковим для використання в національному законодавстві країн, ратифікувавши Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Терещенко Ксенія Володимирівна
студентка 5 курсу, 20 групи ІПКОП
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

До питання щодо змісту та сутності законних інтересів засудженого

У теорії права загальнозживаною є категорія правового статусу особи. Вона сама по собі є досить дискусійною, оскільки у її складі виділяють різні елементи. Однак суперечок не викликають такі структурні елементи: права, обов'язки і законні інтереси. Деякі вчені відносять до елементів правового статусу ще й відповідальність, громадянство, правосуб'єктність. Загальний правовий статус є характерним для будь-якої особи незалежно від національності, громадянства, соціального статусу чи матеріального стану. Однак якщо мова йде про засудженого, то слід мати на увазі, що така особа наділена спеціальним статусом, який вносить корективи у вигляді передбачених законами та винесеними на підставі них рішеннями суду.

Відповідно до ст. 7 КВК України, «держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку». Якщо такі елементи правового статусу, як права та обов'язки суперечок не викликають, адже вони отримують своє законодавче втілення у подальших статтях Кодексу та деталізуються відповідно у статтях 8, 9, 10 КВП, а також у статтях, що встановлюють статус засуджених диференційовано відповідно до виду призначеного покарання, то з визначенням правової природи та реалізацією такого елемента, як «законний інтерес» саме у структурі правового статусу засудженого, виникають як теоретичні, так і практичні проблеми. Законодавцем не надається ні визначення, ні переліку законних інтересів засуджених, не зважаючи на декларативне закріплення.

Категорія законних інтересів була визначена у рішенні КСУ від 01.12.2004. Так, судом зазначається: «Етимологічний зміст слова «інтерес» включає: а) увагу до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось; цікавість, захоплення; б) вагу; значення; в) те, що найбільше цікавить кого-небудь, що становить зміст чієїсь думки і турбот; г) прагнення, потреби; д) те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чіємось прагненням, потребам; вигоду, користь, зиск. У загальносоціологічному значенні категорія "інтерес" розуміється як об'єктивно існуюча і суб'єктивно усвідомлена соціальна потреба, як мотив, стимул, збудник, спонування до дії; у психології - як ставлення особистості до предмета, як до чогось для неї цінного, такого, що притягує. В юридичних актах термін "інтерес", враховуючи його як етимологічне, так і загальносоціологічне, психологічне значення, вживається у широкому чи вузькому значенні як самостійний об'єкт правовідносин, реалізація якого задовольняється чи блокується нормативними засобами. Законний інтерес означає прагнення (не юридичну можливість) до користування у межах правового регулювання конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом.

Що стосується поняття законний інтерес, то тут визначальною є емоційно - інтелектуальна діяльність особи, яка ще не отримала вольового втілення. Прагнення - це тільки бажання, намагання особи. Ця ознака дозволяє стверджувати, що категорія «законний інтерес» має іншу правову природу, ніж скажімо, право або обов'язок. А це, у свою чергу, свідчить про логічну непослідовність при включенні «законного інтересу» до структури правового статусу, в тому числі статусу засудженого.

Якщо мова йде про засуджених, то їх законні інтереси в силу спеціального статусу так чи інакше мають обмежений характер. Як категорія, законні інтереси мають